energiavirasto
energimyndigheten

Tämä on Energiaviraston sähköisesti allekirjoittama asiakirja.		Asiakirjan päivämäärä on:	26.09.2022
Detta är ett dokument som har signerats elektroniskt av Energimyndigheten.		Dokumentet är daterat:	26.09.2022
This is a document that has been electronically signed by the Energy Authority.		The document is dated:	26.09.2022

Esittelijä / Föredragande / Referendary

Nimi / Namn / Name:	Jarno Lamponen
Pvm / Datum / Date:	26.09.2022

Ratkaisija / Beslutsfattare / Decision-maker

Nimi / Namn / Name:	Simo Nurmi
Pvm / Datum / Date:	26.09.2022

Tämä asiakirja koostuu seuraavista osista:

- Kansilehti (tämä sivu)
- Alkuperäinen asiakirja tai alkuperäiset asiakirjat Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta. >

Detta dokument består av följande delar:

- Titelblad (denna sida)
- Originaldokument Det signerade dokumentet börjar på nästa sida. >

This document contains:

- Front page (this page)
- The original document(s) The signed document follows on the next page >

Eduskunta
Talousvaliokunta
00102 EDUSKUNTA

Energiaviraston lausunto ehdotuksesta neuvoston asetukseksi korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä

Eduskunnan talousvaliokunta on 21.9.2022 päivätyllä sähköpostilla pyytänyt Energiavirastolta kirjallista lausuntoa ja asiantuntijaa kuultavaksi 27.9.2022 koskien ehdotusta neuvoston asetukseksi korkeisiin energianhintoihin liittyvistä hätätoimenpiteistä.

Energiavirasto kiittää mahdollisuudesta toimittaa lausunto ja päästä kuultavaksi. Lausuntonaan Energiavirasto toteaa seuraavaa:

Yleistä

Energiavirasto ymmärtää tavoitteen pyrkiä reagoimaan nopeallakin aikataululla sähkömarkkinoiden mahdollisesti tuottamiin ei-toivottuihin seurauksiin ja kannattaa energiahintojen nousun ja markkinoiden epävarmuuden vähentämiseksi tarvittavia toimia. Viraston näkemyksen mukaan toimenpiteissä olisi kuitenkin huomioitava tavoitteellisuuden lisäksi niiden tosiasiallinen toteutettavuus sekä vaikutukset lyhyellä ja pidemmällä aikavälillä.

Energiavirasto toteaa, että sähkömarkkinat ovat periaatteellisesti toimineet näinä poikkeuksellisinakin aikoina, kuten niiden on tarkoitettukin toimivan. Tuotantokustannusten noustessa ja toisaalta niukkuuden lisääntyessä sähkön hinnan voidaan lähtökohtaisesti olettaa nousevan. Kohonneiden hintojen voidaan edelleen olettaa vähentävän sähkön kulutusta sekä lisäävän joustavuutta kulutuksen ajoituksen suhteen, minkä voidaan olettaa vähentävän hinnan nousua lyhyellä ja pidemmällä aikavälillä. Energiavirastolla ei kuitenkaan ole luotettavaa arviota ovatko kohonneet hinnat vähentäneet kulutusta tai lisänneet kulutuksen joustavuutta tähän mennessä. Pidemmällä aikavälillä kohonneiden hintojen voidaan olettaa lisäävän investointeja kilpailukykyiseen tuotantoon.

Energiavirasto katsoo, että yhtäältä sähkömarkkinat voivat toimia odotetusti ja toisaalta samanaikaisesti tuottaa ei-toivotuksi miellettyjä seurauksia sähkön hintojen kohotessa voimakkaasti, koska sähkömarkkinamallia ei ole lähtökohtaisesti suunniteltu nykyisen kaltaisiin pitkäkestoisiin poikkeuksellisiin olosuhteisiin.

Energiaviraston pitää tärkeänä, että poikkeuksellisten toimenpiteiden tulee olla ajallisesti tarkkaan rajattuja sekä tarkkaan ja harkitusti kohdennettuja. Etenkin, mikäli toimenpiteiden vaikutusarviointia ei ole ollut mahdollista tehdä tavanomaisen kattavasti, on syytä pyrkiä rajoittamaan mahdollisia pidemmän aikavälin

haittavaikutuksia esimerkiksi investointeihin rajaamalla toimenpiteet tilapäisiksi kriisinhallintakeinoiksi. Energiavirasto pitää hyvänä pyrkiä yhtenäisiin ratkaisuihin EU:ssa markkinoita mahdollisesti vääristävien erilaisten kansallisten ratkaisujen sijaan.

Sähkön kysynnän vähentäminen

Energiavirasto pitää kaikista mahdollisista toimenpiteistä keskeisimpänä sähkön kysynnän vähentämistä hintojen nousun hillitsemiseksi. Energiavirasto katsoo, että sähkön korkea hinta itsessään vähentää sähkön kysyntää. Sähkön kysynnän vähentäminen sekä erityisesti kulutuksen ajalliset joustot vähentävät tarvetta tuottaa sähköä kalleimmilla tuotantomuodoilla, mikä markkinadynamiikan mukaisesti puolestaan laskee sähkön huippuhintoja. Sähkön kysyntään voidaan edelleen vaikuttaa kuluttajien informoimisella sekä yleisillä ja kohdistetuilla tiedotuskampanjoilla.

Energiavirasto katsoo, että sähkön kysynnän vähentäminen on toimenpiteenä tavoitteeseen nähden sekä vaikuttavin että toteuttamiskelpoisin ilman minkäänlaisia varaumia lyhyen tai pitkän aikavälin markkinavaikutusten suhteen. Edelleen Energiavirasto toteaa sähkön kysynnän vähentämisen olevan täysin linjassa EU:n energiasektoria koskevien lyhyen ja pitkän tähtäimen tavoitteiden kanssa.

Markkinatulojen yläraja inframarginaalisilla teknologioilla tuotetulle sähkölle

Energiavirasto katsoo, että ehdotetussa järjestelmässä on kyse sähkön tuottajille kohdistetusta erityisestä veroluonteisesta maksusta ylisuureksi katsottujen tuottojen hillitsemiksi. Tällainen niin sanottu windfall-vero ei suoraan alenna kuluttajien sähkölaskua, mutta tällaisella järjestelyllä voidaan pyrkiä keräämään tuloja, joilla voidaan rahoittaa sähkönkäyttäjille suunnattuja tukitoimia. Energiavirasto ei kuitenkaan katso, että windfall-veron keräämisellä ja sähkönkäyttäjien tukemisella olisi automaattista ajallista yhteyttä. Mahdollisesti windfall-veroa olisi osin kerättävä huomattavan jälkikäteisesti, jotta voidaan huomioida pitkienkin johdannaissopimusten tuottajan tulonmuodostukseen vaikuttavat velvoitteet. Toisaalta kuluttajien tukemisen olisi mielekästä ajoittua lähelle kuluttajien korkeita hintoja koskevia maksuvelvoitteita.

Energiavirasto katsoo, että ehdotuksen kattavuudessa ja soveltumisen yksityiskohdissa on epävarmuuksia Suomen osalta, mikä tekee lyhyen ja pidemmän ajan vaikutusten arvioinnista epävarmaa.

Energiavirasto pitää tärkeänä täsmentää ehdotuksen kattavuus ja soveltuminen Suomessa hyvissä ajoin ennen sen suunniteltua käyttöönottoa. Epävarmuudet ehdotetun järjestelmän kattavuudessa ja soveltumisessa ovat omiaan aiheuttamaan epävarmuutta markkinoilla jo ennen sen aiottua soveltamista. Erityisen haitallisena Energiavirasto pitäisi tilannetta, jossa ehdotettua järjestelyä olisi määrä soveltaa, mutta sen yksityiskohdat olisivat määrittämättä. Esimerkiksi osakassopimuksilla toimivien niin sanottujen Mankala-yhtiöiden osalta olisi tarpeen täsmentää järjestelyn soveltuminen epäselvien tulkintatilanteiden ja mahdollisen sääntelyn kiertämiseen kannustavan asetelman välttämiseksi.

Energiavirasto katsoo, että teknisesti järjestelyn toteuttaminen tavoitteen mukaisesti kattavalla ja tasapuolisella tavalla ei ole ilmeisen yksinkertaista. Lähtökohtaisesti ehdotetun järjestelmän kaltaisen veroluonteisen maksun tulisi kattaa kaikki

mahdollisuudet myydä ja saada voittoa tuotetulle sähkölle suoraan ja välikäsien kautta, jotta järjestelyn tavoite voisi täysimääräisesti toteutua. Toisaalta maksun ulottaminen reservimarkkinoille voi vähentää osallistumista kyseisille markkinoille, mikä olisi haitallista sähköjärjestelmän käyttövarmuuden kannalta.

Energiavirasto katsoo, että järjestelmästä ei tulisi aiheutua tarpeettoman suurta hallinnollista taakkaa tai haittaa toimitusvarmuudelle. Energiavirastolla ei ole tiedossa, miten edellä mainitut näkökulmat voitaisiin huomioida siten, että ehdotetun järjestelmän tavoitteet voitaisiin samalla täyttää.

Energiavirasto katsoo, että ennen ehdotuksen kattavuuden täsmentämistä ja käytännön yksityiskohtien määrittämistä ehdotetussa järjestelyssä on kyse sitovasta velvoitteesta ottaa käyttöön vaikutuksiltaan niin sanottua windfall-veroa vastaava järjestely, jonka tosiasiallisten vaikutusten suhteen on suurta epävarmuutta.

Lopuksi

Energiavirasto katsoo, että ehdotetut toimenpiteet voivat olla merkittäviä vaikutuksiltaan riippuen niiden tosiasiallisesta kattavuudesta. Edelleen huomioiden, että ehdotettuja toimenpiteitä on tarkoitus soveltaa poikkeuksellisen nopealla aikataululla, on erityisen tärkeää varmistua, että toimenpiteet ovat myös toimeenpantavissa tarkoituksen mukaisella ja tavoitetta vastaavalla tavalla.

Energiavirasto pitääkin tärkeänä, että toimenpiteiden tarkoituksenmukainen toteuttavuus varmistetaan viimeistään kansallisesti ennen niiden suunniteltua soveltamista.